

اخلاق در پژوهش

محمد حسن فاطمی راد

www.ketab.ir

نشر و انبیا

- سرشناسه فاطمی راد، محمدحسین، ۱۳۵۸ -
- عنوان و نام پدیدآور : اخلاق در روش / محمدحسین فاطمی راد.
- مشخصات نشر : تهران : راند - ۱۳۵۸.
- مشخصات ظاهری : ۳۳۰ ص؛ ۱۴ × ۲۱/۵ س.م.
- شابک : ۷۹-۶۵۶۴-۶۵۶۴-۷۹-۱
- وضعیت فهرست نویسی : فیا
- موضوع : تحقیق -- جنبه‌های اخلاقی
- موضوع : محققان -- اخلاق حرفه‌ای
- رده بندی کنگره : Q۱۸۰/۵۵ ۱۳۹۵ ۲ف۹ج/
- رده بندی دیویی : ۱۷۴/۹۰۰۱۴
- شماره کتابشناسی ملی : ۴۲۲۲۶۲۵

نشر و انیا

اخلاق در پژوهش

نویسنده: محمد حسن فاطمی راد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۵۶۰-۷۹۰۱

نوبت چاپ: اول بهار ۱۳۹۵

شماره: ۱۰۰۰

قیمت: ۲۲۰۰۰۰ ریال

نشر و انیا: خیابان جمهوری خیابان منیری جاوید شمار ۱۵

تلفن: ۰۹۱۲۱۸۶۶۵۵۸-۶۶۹۱۵۳۱۱-۶۶۹۵۱۶۴۳

مرکز پخش: خیابان شهید مدنی، خیابان وحیدیه، میدان تسلیحات، کوچه

مسجد جامع فاطمیه غربی، روبروی مسجد، ساختمان پزشکان فاطمیا، طبقه سوم

مرکز رصد روان شناسی اسلامی تلفن ۰۹۱۲۵۵۸۰۱۰۳-۷۷۲۵۷۵۱۷

فروش اینترنتی www.ketab.ir

این کتاب با پشتیبانی معاونت علمی پژوهشی سپاه حضرت محمد رسول الله (ص) به چاپ رسیده است.

فهرست

۲۱	 مقدمه
۲۵	 فصل اول؛ مفاهیم اصولی اخلاق و پژوهش
۳۲	 ۱. انگیزه الهی
۳۴	 ۱.۱. اصل
۳۴	 ۳. احترام به همت‌گران سابق
۳۵	 ۴. شهادت و مجاهدت در پژوهش
۳۵	 ۵. امانت‌داری
۳۶	 ۶. روحیه حقیقت‌جویی در پژوهش
۳۶	 ۷. پرهیز از کتمان حق
۳۷	 ۸. پژوهش‌گروهی و استفاده از مشارران
۳۸	 ۹. پرهیز از شهرت‌طلبی و دنیا‌خواهی و تبلیغات‌طلبی
۳۹	 ۱۰. پرهیز از شتاب‌زدگی
۳۹	 ۱۱. پرهیز از دخالت دادن خواسته‌های شخصی و گروهی
۴۰	 ۱۲. پرهیز از سرقت علمی
۴۰	 ۱۳. رعایت اولویت‌ها
۴۰	 ۱۴. تواضع و فروتنی
۴۱	 ۱۵. کنار نهادن حب‌ها و بغض‌ها
۴۱	 ۱۶. فهم کامل سپس نقد اندیشه

۱۷. روحیه انتقاد پذیری..... ۴۲
- فرهنگ پژوهش در سطح مدیران دستگاه‌های اجرایی..... ۴۴
- الف) بعد علمی..... ۴۸
- ب) بعد سیاسی و مدیریتی..... ۴۸
- ج) بعد مریان و اساتید..... ۵۲
- و) بعد دانشجویی..... ۵۴
- جدول مقایسه رفتار پژوهشی..... ۶۸
- فصل دوم؛ دعوت اسلام اخلاق ب..... ۶۹
- الف-فرا اخلاق..... ۷۳
- ب-اخلاق هنجاری..... ۷۳
- ج-اخلاق کاربردی..... ۷۶
- الف-اصول ارتباط با خدا..... ۸۱
- ب-اصول ارتباط با خود..... ۸۳
- ج-اصول ارتباط با جامعه..... ۸۶
- اسلام..... ۱۰۶
- اخلاق اسلامی..... ۱۰۷
- الف-حکمت الهی و نظام مندی معرفت اخلاقی..... ۱۰۸
- ب-عدالت الهی و نظام مندی معرفت اخلاقی..... ۱۱۰
- از جهت تصور یا تصدیق بودن..... ۱۱۱
- از جهت کلی و جزئی بودن..... ۱۱۴

- از جهت ماهیت گزاره ها..... ۱۱۴
- مبانی اخلاقی اسلامی و شیعی..... ۱۱۵
- الف-توحید و حاکمیت مطلق خداوند..... ۱۱۶
- ب-هدفمندی جهان آفرینش..... ۱۱۶
- ج-هدفمندی انسان در بعد اندیشه و عمل..... ۱۱۷
- د-انسان موجودی طبیعی و فرا طبیعی..... ۱۱۷
- هـ-نقطه زندگی دنیوی و اخروی..... ۱۱۷
- فصل سوه پیرامون..... ۱۲۵
- مابه ازای خدایی..... ۱۲۹
- نیاز فطری انسان..... ۱۳۰
- پاسخگویی به نیازهای حیاتی..... ۱۳۰
- الف) ویژگی های شناختی..... ۱۳۲
- ب) ویژگی های عاطفی..... ۱۳۲
- ج) ویژگی های رفتاری..... ۱۳۴
- کار تیمی و همکاری پژوهشی پژوهشگران:..... ۱۳۴
- پژوهش های مبتنی بر نیاز جامعه..... ۱۴۱
- انجام پژوهش های میان رشته ای..... ۱۴۲
- حقیقت جویی در پژوهش..... ۱۴۲
- فرهنگ نوآوری..... ۱۴۲
- مبادلات علمی بین پژوهشگران..... ۱۴۳

۱۴۳.....	استفاده نهادهای بهره‌بردار از پژوهش
۱۴۴.....	متعهد شدن به پژوهش
۱۴۵.....	فصل چهارم: اخلاق در پژوهش
۱۴۹.....	تأثیر نظام ارزشی در انتخاب موضوع پژوهش
۱۴۹.....	تأثیر نظام ارزشی و اخلاقی پژوهشگر در روند پژوهش
۱۴۹.....	تأثیر نظام دینی و ارزشی
۱۵۰.....	تأثیر نظام دینی و ارزشی پژوهشگر در تولیدات پژوهشی
۱۵۲.....	اصول اخلاقی برای پژوهش و نورنبرگ و بیانیه هلسینکی
۱۵۳.....	برخی از مفاد، بیانیه هلسینکی
۱۵۴.....	اخلاق پژوهشگر
۱۵۴.....	اخلاق مؤسسه‌های پژوهشی
۱۵۴.....	خاستگاه مسائل اخلاقی در پژوهش
۱۵۴.....	ماهیت مسأله تحقیق
۱۵۵.....	مکان پژوهش
۱۵۵.....	روش تحقیق
۱۵۵.....	شرکت کنندگان
۱۵۶.....	شناخت و معرفت
۱۵۶.....	عزم و اراده
۱۵۷.....	اندیشه و تفکر
۱۵۷.....	مشورت

- ۱۵۷.....جرات و شهامت
- ۱۵۸.....کمک از سرمایه علمی و عملی دیگران
- ۱۵۸.....اخلاق پژوهش در تاریخ
- ۱۵۹.....تتبع کافی در اسناد
- ۱۶۰.....مستدل و مستند سخن گفتن
- ۱۶۱.....نمجه به دیدگاه‌های رقیب
- ۱۶۱.....پایبستگی حق پژوهشگران پیشین
- ۱۶۳.....امانت در نص، نقد و تحلیل
- ۱۶۴.....تواضع در برابر رأی
- ۱۶۵.....شجاعت در بیان نتایج
- ۱۶۶.....پیراستگی زبان
- ۱۶۷.....اصول اخلاقی مرتبط با شریعت کنندگان پژوهش
- ۱۶۷.....رضایت آگاهانه
- ۱۶۸.....حریم خصوصی
- ۱۷۰.....ناشناسی
- ۱۷۰.....محرماتگی
- ۱۷۱.....آسیب نرساندن
- ۱۷۲.....همگانی بودن
- ۱۷۳.....اخلاق مرتبط با پژوهشگران
- ۱۷۳.....مسئولیت حرفه‌ای

- ۱۷۳.....امانتداری
- ۱۷۴.....شهادت
- ۱۷۴.....پرداختن به مسائل ضروری جامعه
- ۱۷۴.....حقیقت‌جویی
- ۱۷۴.....ندای پذیرش
- ۱۷۴.....نشانه
- ۱۷۵.....ایجاد نشانه در محیط کار پژوهشی
- ۱۷۵.....مؤلفه های ایجاد نشاط در میان گروه‌های پژوهشی
- ۱۷۷.....الف) مؤلفه های نشاط نشانه توسط اعضای گروه:
- ۱-مساعادت و همکاری اعضای گروه.....۱۷۷
- ۲-اهمیت و دوستی اعضای گروه.....۱۷۷
- ۳-حسن خلق.....۱۷۸
- ۴-شوخی و مزاح.....۱۷۹
- تشکر از دوستان.....۱۸۰
- درک و فهم قوانین، سیاست‌ها و مقررات.....۱۸۰
- پاسخگویی.....۱۸۱
- ماهیت الزامات اخلاقی در پژوهش‌های آموزشی.....۱۸۲
- ضرورت اخلاق در پژوهش‌های آموزشی.....۱۸۳
- الف) اصول ناظر بر حفظ شأن و منزلت پژوهش.....۱۸۵
- ب: اصول ناظر بر احترام به حقوق اخلاقی آزمودنی‌ها.....۱۸۸

- ج: اصول ناظر بر حفظ حقوق حامیان، سیاستگذاران و ۱۹۰
- اخلاق در پژوهش‌های علوم رفتاری ۱۹۱
- رضایت آگاهانه و رضایت تلویحی ۱۹۱
- شرکت آزادانه و ارادی ۱۹۱
- انتقاد در تیم پژوهشی ۱۹۱
- انتقاد پذیری در نتیجه پژوهش ۱۹۲
- مخاطرات اخلاقی ۱۹۶
- رازداری بی نام و بدن ۱۹۷
- مسائل اخلاقی مرتبط با به روش‌های جمع‌آوری اطلاعات ۱۹۸
- اخلاق در پژوهش بی‌رویی گروه‌های خاص ۱۹۸
- افراد دارای مشکلات ذهنی و روانی ۱۹۹
- کودکان ۱۹۹
- جنین ۲۰۰
- سالمندان ۲۰۰
- گروه‌های تحت مدیریت یا فرماندهی محقق ۲۰۱
- بی‌اخلاقی مرتبط با امانتداری در ارجاع ۲۰۲
- بی‌اخلاقی در انتشار نتایج پژوهش ۲۰۳
- سرقت علمی ۲۰۳
- انتشار دوباره ۲۰۴
- جامعیت و محرمانگی ۲۰۵

- عوامل مؤثر در عدم رعایت اخلاق در تحقیقات علمی..... ۲۰۶
- فشارها برای تولید نتایج خاص..... ۲۰۷
- شغل گرایی..... ۲۰۸
- تعارض منافع..... ۲۰۸
- مأموریت و منوی..... ۲۰۸
- پایداری طرح های تحقیقاتی..... ۲۰۹
- دور بودن از میدان تحقیق..... ۲۰۹
- خودفریبی..... ۲۱۰
- سوگیری ها و فشارهای اجتماعی، فرهنگی..... ۲۱۰
- راهنمایی ترین اصول اخلاقی..... ۲۱۰
- حرفه ای بودن در پژوهش..... ۲۱۱
- قضاوت مستدل..... ۲۱۱
- امانت داری..... ۲۱۱
- رهیافت نقادانه..... ۲۱۳
- نقدپذیری..... ۲۱۳
- رازداری..... ۲۱۴
- رازداری اعضای گروه نسبت به یکدیگر..... ۲۱۴
- اصل تغافل در میان گروه پژوهشی..... ۲۱۴
- مشارکت اعضای گروه در امور پژوهشی..... ۲۱۵
- آگاهی و تخصص اعضای گروه..... ۲۱۵

- ۱- انگیزه خدمتگزاری ۲۱۶
- ۲- وجدان کاری ۲۱۷
- معنا در کار پژوهشی ۲۱۷
- علاقه به کار ۲۱۸
- عدم انتقال مشکلات فکری ۲۱۸
- نقش مدیر پژوهش در ایجاد محیط بانشاط ۲۱۸
- رعایت حریم شخصی افراد ۲۱۹
- کسب رضایت آگاهانه ۲۱۹
- منشأ و اهداف ۲۱۹
- نویسندگی ۲۲۰
- ۱- همکار ۲۲۰
- ۲- استاد/ دانشجو ۲۲۲
- ۳- محققان و دستیاران پژوهشی ۲۲۲
- ۴- پایان نامه دکتری ۲۲۲
- داوران ۲۲۳
- سرقت علمی و ادبی ۲۲۳
- ارسال دو گانه مقاله ۲۲۴
- نتایج و چکیده ۲۲۵
- تحقیقات حمایت شده ۲۲۵
- قانون انحصار انتشارات در متون علمی (مالکیت معنوی) ۲۲۶

- ۲۲۶.....استناد
- ۲۲۸.....داده‌سازی
- ۲۲۹.....مقایسه داده‌ها
- ۲۲۹.....قطعه قطعه کردن
- ۲۳۰.....ضمانت اجرا
- ۲۳۰.....ضمانت اجرای حقوقی
- ۲۳۱.....ضمانت اجرای اداری
- ۲۳۳.....محدوده های اخلاق پژوهشی
- ۲۳۴.....بستر شکل گیری اخلاق پژوهشی
- ۲۳۵.....نمونه غربی
- ۲۳۵.....راهنمای ترین اصول اخلاقی
- ۲۳۶.....اصل حرفه‌ای بودن در پژوهش
- ۲۳۶.....امانت‌داری
- ۲۳۷.....اصل نقد پذیری
- ۲۴۰.....اصل کثرت‌گرایی روش‌شناختی
- ۲۴۰.....اصل صداقت
- ۲۴۴.....اصل سعه صدر
- ۲۴۴.....اصل خستگی ناپذیر
- ۲۴۵.....اصل علاقه
- ۲۴۶.....اصل دلسوزی

- ۲۴۷..... اصل شک
- ۲۴۷..... اصل عدم تعصب
- ۲۴۸..... اصل ناشناسی
- ۲۴۹..... اصل تخصص
- ۲۴۹..... اصل مطالعه
- ۲۵۰..... اصل حلم و بردباری
- ۲۵۱..... اصل عدم فهم کامل قبل از نقد
- ۲۵۲..... اصل محرمه
- ۲۵۴..... ب- روش سال
- ۲۵۵..... الف- مقالات مندرج در نشریات ادواری
- ۲۵۵..... ب- کتب
- ۲۵۶..... ج- پایان نامه ها و گزارشات علمی
- ۲۵۶..... شیوه ارجاع در متن (مشخص کردن منابع در متن):
- ۲۵۷..... الف- منابع لاتین
- ۲۵۷..... ۱. استناد به کتاب
- ۲۵۸..... ۲. مقاله های ارائه شده در کنفرانسها
- ۲۵۹..... ۳. شیوه استناد به مقاله ژورنال
- ۲۶۰..... شیوه استناد به منابع الکترونیکی و اینترنت
- ۲۶۲..... ب - منابع فارسی
- ۲۶۴..... کدهای ۲۶ گانه

۲۶۹.....	فصل پنجم؛ اخلاق در پژوهش از نگاه اسلام.....
۲۷۱.....	متن دین اسلام و ضرورت دستیابی به آن:.....
۲۷۴.....	مسائل پژوهش‌های اسلامی.....
۲۷۷.....	تغییر نگرش نسبت به دین و روش‌های متناسب با آن:.....
۲۷۸.....	پیش‌شمار اخلاقی و اخلاق پژوهش از نگاه اسلام.....
۲۷۸.....	رعایت آداب معاشرت.....
۲۸۰.....	خلق پس‌دیده.....
۲۸۰.....	امانت‌داری.....
۲۸۲.....	امید.....
۲۸۳.....	ایمان.....
۲۸۴.....	تفکر و اندیشه.....
۲۸۵.....	حرکت در جهت تقوی.....
۲۸۵.....	تواضع و فروتنی.....
۲۸۷.....	حرکت در راه توحید.....
۲۸۷.....	توسل.....
۲۸۸.....	توکل.....
۲۸۹.....	رعایت حق الناس در تحقیق و پژوهش.....
۲۹۰.....	حلم.....
۲۹۰.....	توجه به ساده زیستی.....
۲۹۱.....	صبر.....

۲۹۲.....	محبت.....
۲۹۲.....	مشورت.....
۲۹۴.....	آرامش.....
۲۹۵.....	الگو (اسوه) بودن.....
۲۹۶.....	برخورداری از بصیرت (بینش).....
۲۹۷.....	پاکدامنی و رعایت عفت.....
۲۹۸.....	پاکبختی.....
۲۹۹.....	استفاده از تجربه دیگران (پژوهشگران).....
۲۹۹.....	توجه و تمسک به زمان و وقت.....
۳۰۰.....	زهد.....
۳۰۱.....	برهیز از شتابزدگی (جله).....
۳۰۲.....	شجاعت در کلام و نوشتار.....
۳۰۴.....	مهربانی با دیگران.....
۳۰۵.....	رعایت نظم و ترتیب.....
۳۰۶.....	قصد و نیت نیکو در انتخاب موضوع و انجام پژوهش.....
۳۰۹.....	جمع بندی.....
۳۱۵.....	پیوست ۱ (قوانین موجود در اخلاق در پژوهش در ایران).....
۳۱۷.....	منابع.....

مقدمه

پژوهشگران، زحمتکشان حوزه فکر و فرهنگ هستند که برای بویایی زندگی اجتماعی فعالیت می‌کنند و پژوهش، محصول کار علمی آنها است. «انیشتین» گفته است که «علم، چیزی جز پالایش تفکر روزمره نیست». پس علم، فهم روابط منطقی بین پدیده‌هاست، به منظور شناخت آنها و کنار گذاشتن تفکر عادی برای رسیدن به تفکر خلاق که حاصل کار و رحن یک پژوهشگر است. آنان در عرصه زندگی اجتماعی، محصولی ارزشمند تولید می‌کنند که بدون آنها نه برنامه‌ریزی ممکن است و نه تولید و توسعه توانایی یا استعدادی به نیازهای انسانی را دارد. بنابراین، هم تربیت پژوهشگر در جاه به هم است و هم ترویج فرهنگ پژوهشی و هم ایجاد سازمان‌ها و نهادهایی به این مهم می‌پردازند.

از سوی دیگر نوع و سطح فعالیت‌های پژوهشی یکی از شاخص‌های اصلی توسعه و پیشرفت محسوب می‌شود. موفقیت در تمام فعالیت‌های مربوط به توسعه صنایع، کشاورزی، خدمات و به گونه‌ای به گسترش فعالیت‌های پژوهشی بستگی دارد. در واقع پژوهش یکی از محورهای مهمی است که ضامن پیشرفت و توسعه پایدار در هر کشور به شمار می‌آید. اگر پژوهشی نشود، دانش بشری افزایش نخواهد یافت و بهر بدون و رکود خواهد شد. بدون انجام پژوهش امور آموزشی نیز از بویایی رستاد. لازم نیز برخوردار نخواهد بود. همه آنچه به عنوان پیشرفت علوم در دوره‌های گوناگون تاریخ می‌شناسیم، حاصل تلاش افرادی است که در کار خود رویکردی پژوهشی داشته‌اند و ذهن پرسشگرشان همواره محرکی برای فعالیت‌های پژوهشی آنان بوده است.

در آغاز هزاره سوم، با توجه به تحولات عمیق و شگرفی، که ناشی از هفت مؤلفه «قدرت، سرعت، ثروت، فرصت، ارتباطات، اطلاعات و فضای مجازی» است، توجه به ارزش‌ها، به خصوص ارزش‌های اخلاقی در کسب و کار و تعاملات انسانی و سازمانی و پژوهش، بیش از هر زمان دیگری احساس می‌شود. اخیراً در دنیای متلاطم علمی، اعلام شده است که سال ۲۰۱۰ سال راز تبیین تکلیف‌سپاری از ملل در مقوله دانش و تولیدات علمی و تحقیق است و از آن تاریخ به بعد کشورها به دو دسته تقسیم می‌شوند: کشورهای تند یا کشورهای کند و حد میانه‌ای در این بین نخواهد بود؛ یعنی یا کشوری پویا و پژوهش خواهد داشت یا به دور از جنب و جوش علمی خواهد بود و در رصه رقابت دانش و تحقیق تماشگر و با نقش «سایه‌ای در حاشیه» باقی خواهد ماند. آ از سده بیست‌ویکم موجب تحول پیر شتابی در تولیدات پژوهشی سازمان‌ها، دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی شده است. در این مسیر، از نهادها و آموزش عالی انتظار می‌رود که پژوهشگرانی را تربیت کند تا با تکیه بر روح جمعی، پیشرفت‌های علمی و تحقیقاتی را به ارمغان آورند. آموزش و پژوهش به عنوان مهم‌ترین رسالت‌های دانشگاه در جهان معاصر، در تربیت موثر دانشجویان و تولید دانش علمی می‌یابند. امروزه اهمیت پژوهش بدان جهت است که آن را موتور محرک جامعه می‌دانند. به‌گونه‌ای که بر سر در یکی از دانشگاه‌های آمریکا نوشته‌اند: «توقف در آموزش توقف در زندگی است و توقف در پژوهش توقف در آموزش و زندگی است همچنان که سقراط نیز بیان کرده است: «زندگی بدون تحقیق و جستار، ارزش زیستن ندارد»

تحقیقات و پژوهش‌های علمی، یکی از ارکان توسعه فرهنگی اجتماعی و اقتصادی تلقی می‌شود. تولید علم و دانش، نوعی ابراز وجود و عرض اندام در

عرصه بومی تا بین‌المللی است و آثار فاخر زمانی به منصه ظهور می‌رسند که دانایی و توانایی توأم با روشمندی، با حفظ و لحاظ اصول اخلاقی، حقوق صاحب نظران و امانت‌داری علمی باشد

وارد شدن دانش خصوصی افراد به مجامع عمومی و تبدیل شدن به دانش اجتماعی می‌تواند از طریق انتشار مقالات، سخنرانی‌های ضبط شده و غیره صورت گیرد که مهم‌ترین مسأله در این موارد اخلاق علمی و سالم بود. محیط علمی است. اخلاق علمی ایجاب می‌کند که در تهیه مقالات یا سخنرانی‌ها به مراجع و منابعی که از آن استفاده شده است، ارجاع داده شود. رطاب دیگر ذکر کردن نام افرادی که در به دست آوردن مراجعی به نویسنده یا سخنران کمک علمی یا عملی کرده‌اند از اصول اولیه اخلاق علمی است. هدف از نگارش این کتاب مشخص کردن مجموعه‌ای از اصول اخلاق علمی می‌باشد که امر است با رعایت این اصول به وسیله محققان و استادان محترم گامی اساسی در راستای رعایت حقوق دیگران و اعتلای دانش بشری برداشته شود. هر چه دستخرد دانش بشری صافتر و زلال‌تر باشد و همراه با چاشنی اخلاق، صداقت، دقت و صحت باشد، اثربخشی آن در آسایش، رفاه و توسعه علمی بشریت بیشتر است

در قرآن بیش از ۷۰ بار به امر پژوهش توصیه شده است. به تعقل، تفکر و تدبیر در قرآن، بیانگر این موضوع است؛ در نظام دینی یکی از امتیارات انسان نسبت به حیوانات، امر پژوهش است و اگر انسانیم، در لوای پژوهش، انسانیم. (گویا، ۱۳۷۷)

یکی از عوامل اساسی پیشرفت در کشورهای توسعه یافته، توجه خاص به امر پژوهش است. اصولاً هر نوع پیشرفت و توسعه ارتباط مستقیمی با تحقیقات علمی دارد و رشد و توسعه کشورهای پیشرفته در نتیجه

سرمایه‌گذاری در بخش پژوهش است. حجم وسیع پژوهش‌های علمی در کشورهای توسعه یافته صنعتی گویای این واقعیت است. (فخاری نیا، ۱۳۸۴) در همین راستا بسیاری از دانشگاه‌های دنیا رسالت خود را از آموزش محوری به سوی پژوهش محوری تغییر دادند. (قورچیان و همکاران، ۱۳۸۸)

از آن‌جا که توسعه‌ی کشورها از مسیر تحقیق و پژوهش می‌گذرد و بسیاری از پیشرفت‌های جوامع مختلف را به فرهنگ آن‌ها منتسب می‌کنند، لازم ایجاد و تقویت فرهنگ پژوهش، برای بهبود وضعیت پژوهش کشور ضروری به نظر می‌رسد. (زواره ای و همکاران، ۱۳۹۰)

پژوهشگران زحمت‌کشان حوزه فکر و فرهنگ هستند که برای پویایی زندگی اجتماعی تربیت می‌کنند و پژوهش، محصول کار علمی آنهاست. «انیشتین» بیان کرده است که «علم، چیزی جز پالایش تفکر روزمره نیست». پس علم، فهم روابط منطقی بین پدیده‌هاست، به منظور شناخت آنها و کنار گذاشتن تفکر عادی برای رسیدن به تفکر خلاق که حاصل کار و زحمت یک پژوهشگر است. این در عرصه زندگی اجتماعی، محصولی ارزشمند تولید می‌کنند که بدون آنها نه جامعه‌ی متمدنی ممکن است و نه تولید و توسعه توانایی پاسخگویی به نیازهای انسانی را دارد. بنابراین، هم تربیت پژوهشگر در جامعه مهم است و هم ترویج فرهنگ پژوهش و هم ایجاد سازمان‌ها و نهادهایی که به این مهم می‌پردازند.

لذا آگاهی از موانع پژوهش جهت برنامه‌ریزی‌های مؤثر به منظور ارتقای کمی و کیفی پژوهش در آموزش و پرورش و دانشگاه‌های کشور ضروری به نظر می‌رسد.